

Szitakötő

Térj be hozzánk, és mesélj!

Vendégségben régiéknél

Töki Pompos és a hét próba

Nézzük együtt ...

Kassák Lajos képeit!

Ide gyere!

Hívatlan vendégek

Az Ararát népe

Feketeleves

A gyógyító idegen

Szitakötő
2016-1 tavasz

ELJÖHETNÉL HOZZÁM

Somfai Anna > VÁNDORÉNEK	1
Varga-Fogarasi Szilvia > JANKÓ KÉT VENDÉGE	2
Bakos Tibor > A VÁNDORMADARAK AJÁNDÉKA	4
Z. Karvalics László > TÉRJ BE HOZZÁNK, ÉS MESÉLJ!	6
Győri Orsolya > A GYÓGYÍTÓ IDEGEN	9
Kricsfalussy Beáta > ISTEN HOZOTT!	12
Kapitány Máté > JOBB A BIZTONSÁG	14
Laczik-Pintér Edit > HÁZTŰZNÉZŐ	16
Nacsinák Gergely András > AGAPÉ	18
Bene Zoltán > MAROSVÖLGYI BONIFÁC ÉS AZ OTTHONT KERESŐ MACSKA	20
Salamon Kitti > TÖKI POMPOS ÉS A HÉT PRÓBA	22
NÉZZÜK EGYÜTT ... KASSÁK LAJOS KÉPEIT!	24
Jámborné Balog Tünde > VENDÉGSÉGBEN RÉGIEKNÉL	26
Szabó Attila > VOLT EGYSZER EGY ÖREG KIRÁLY	29

Posta Marianna > NEM KÍVÁNOK EGYEBET	30
Veres Gábor > LÉGY A LEVESBEN	32
Hollós Máté > HANGOK VENDÉGSÉGBEN	34
Victor András > IDE GYERE!	36
Fecske Csaba > KI KACAG HANGOSABBAN	39
Kanyuk Ferenc > RINGASS EL EGY HÍJA A BOLDOGSÁGNAK	39
HÍVATLAN VENDÉGEK	42
Szirmai Panni > FEKETELEVES	44
Pánti Irén > AZ ARARÁT NÉPE	46
Búth Emília > JÖN A TAVASZ, MEGY A TÉL	48
SZITAKÖTŐ VERS- ÉS MESEÍRÓ PÁLYÁZAT	borító3
KÜLÖNÖS VENDÉGSÉG	borító4
illusztrációk > Török Eszter, Benedek Virág, Moldován Mária, Maros Krisztina, Láng Anna, Pap Kata	

Szerkesztők > Horgas Judit, Levendel Júlia, Horgas Béla
Grafikai tervező > René Margit, Pákozdi Ferenc
Főmunkatárs > Szirmai Panni
Olvasószerkesztő > Bognár Anikó
Kiadja > a Liget Műhely Alapítvány
Szerkesztőség címe > 1122 Budapest, Kísvábhegyi út 4-6.
E-mail > info@szitakoto.com
Internet > www.szitakoto.com
ISSN 1789-4972

Támogató > Open Society Foundation, NEA
Partner > Kieselbach Archívum
Nyomdai kivitelezés > Keskeny és Társai 2001 Kft.

Terjeszti > a Lapker Zrt. > Előfizethető közvetlenül a kiadónál,
a hírlapkézbesítő postahivataloknál és a HELIR-nél
(1089 Budapest, Orczy tér 1.)

Előfizetési díj egy évre > 3780 Ft | Megjelenik negyedévente

ELJÖHETNÉL HOZZÁM

Vándor- ének

Gyaloglok hideg szélben
sűrű erdő rejtekében
vendég vagyok pirkadatban
ismeretlen föld alattam.

Hátizsákom húzza vállam
vándorének útitársam
kabátomba burkolózom
csillagszóttas takarómon.

Dzsungel szívja lélegzetem
fény viszi az üzenetem
folyók vize arcom mossa
állatok a lábnyomomban.

Vándorúton soká jöttem,
falvak, városok mögöttem
vendég vagyok, megérkeztem
kezem meleg tenyeredben.

SOMFAI ANNA

Jankó két vendége

Élt egyszer egy hetyke legény, Jankó, ki a falu szélén lakott. Egyik este huncut szemű öregember kopogtatott az ajtaján. Szakadt köpenye a földet súrolta, ősz haja pedig olyan hosszúra nőtt már, hogy úgy cipelte külön kosárban.

- Mi járatban, öregapám? - kérdezte Jankó.

- Szegény öreg vándor vagyok. Ha ma estére szállást kaphatnék, igen megköszöném.

- Adok én szállást szívesen, és egy kis kenyérvéget is, ha meg nem sértem vele.

És azzal beljebb engedte az öreget. Az leült, falatozott, tréfálkozott. Olyan jól mulattak Jankóval, hogy csak úgy táncolt az asztal is belé. Aztán kalandjait mesélte az öreg, és különös történeteit hallgatva Jankónak a könnye is kicsordult a nagy kacagásban. Amikor ő következett, elsorolta, milyen szép az őszi naplemente a völgy felett és milyen cifra primás húzta legutóbb a szüreti bálban.

Másnap reggel az öreg megkérdezte:

- Ha majd megint erre vinne az utam, betérhetnék ide ismét?

- Hogyne, öregapám, és még bort is szerzek, hogy legyen mivel a tréfákat megöntözni. Hanem árulja el, ha majd elbeszélem a kalandokat, amiken úgy nevettem, hogy a szobát is majd' körbegurultam, mit mondhatok, kitől hallottam?

- Csak mondd, hogy a Jókedv járt nálad, az mesélte.

Azzal az öregember nekifogott az utat tapodni. Telt-múlt az idő, egyik este megint

kopogtattak Jankó ajtaján. Most egy másik öregember állt ott. Mély szeme fölött valósággal integetett hosszú szemöldöke, úti köpönyege olyan rongyos volt, mintha egyebet soha nem is hordott volna. Jankó beljebb engedte. Ezt is megkínálta vízzel, kenyérvéggel. Beszélgettek közben, de ez az öregember olyan szomorúságokkal töltötte tele a szobát, hogy a kandallóban szinte elszürkült a láng. Jankó is megtoldotta az elhangzottakat ezzel-azzal: beázik már a tető, és mikor beköszönt a kemény tél, bizony az éhség sem ismeretlen jószág a házban. Reggel az öreg felkapta vénséges tarisznyáját, de még visszafordult:

- Ha majd megint erre vinne az utam, betérhetnék ide ismét?

- Hogyne térhetne, öregapám, nálam a szegény vándornak mindig akad szállás. Hanem egyet áruljon el: ha majd elbeszélem a sok szívszorító történetet, mit mondhatok, kitől hallottam?

- Csak mondd, hogy a Rosszkezd járt nálad, az mesélte.

Azzal az öregember talpa alá kapta az út porát, és csakhamar eltűnt a messzeségben. Teltek-múltak az évek. Időről-időre meglátogatta Jankót a Jókedv és a Rosszkezd is, és a legény rendre szállást adott nekik. Örült, mikor a Jókedv érkezett, de a Rosszkezdvet sem kergette el soha. Mert olyankor ugyan a falak kissé több repedést mutattak, mint máskor, de tudta Jankó, hogy reggel útra kél a vándor, és lesz még újra a Jókedv az ő vendége.

A vándormadarak ajándéka

- Holnap pompás lakomát rendezek! - mondta Bükkösi Rossz Manó Csókos Bibírnek, és csillogó szemmel nézte az aranybarackfán csüngő, gyönyörűen gömbölyödő gyümölcsöket. - Ez az első termés! Négy darab!

Aztán a kerítés melletti dús lombú, virágokkal teli fára pillantott.

- Ez a csilingelő körte nem akar teremni! Pedig már három éve, hogy elültettem. Virágzik, de nem terem.

- Még szerencse! - morogta vasorra alatt Csókos Bibír. - Nem tudnánk aludni tőle.

Ekkor szárnyzuhogást hallottak a fejük felett, és egy csapat furcsa madár szállt alá az égből. Éppen a csilingelő körtefára telepedtek. Csapzottak voltak, fáradtak.

- Ti meg honnan jöttök? - kérdezte Bükkösi Rossz Manó a tarka tollú madarakat.

- Tűzföldéről - válaszolta a legnagyobb. - Repülünk tovább a rokonainkhoz, az Óriáserdőbe. De megéheztünk, napok óta nem ettünk, és fentről megláttuk ezt a körtefát. Ez Tűzföldéről származik, azt hittük, van termése, és ehetünk belőle. Otthon éppen ilyen fákon lakunk, azok is virágoztak, amikor eljöttünk, és azóta már biztosan gyümölcsöt is hoztak. Már hat napja úton vagyunk.

- Virágzik ez is, de sajnos, nem terem, pedig már hároméves. Hozok nektek vajas kenyeret, és van itthon egy kis babkonzerv is...

- Köszönjük, de mi csak gyümölcsöt eszünk - mondta a vezérmadár, és a barackra pillantott. Bükkösi Rossz Manó elcsípte a tekintetét.

TÖRÖK ESZTER rajzai

- Ez az első termés, de sajnos, csak kevés van...
Még én sem... - Bükkösi Rossz Manó elharapta a mondat végét. - Egyétek meg nyugodtan! Én nem csak gyümölcsön élek!

A madarak kicsit szabadkoztak, aztán átrepültek a barackfára, és mohón csipegették a aranysárga gyümölcsöt. Hamarosan csak egy darab maradt.

- Ezt hagyjuk neked - mondta a vezérmadár.
Bükkösi Rossz Manó leszedte az utolsó barackot is, és a madárnak nyújtotta.

- Vigyétek el az útra! Az Óriáserdő még messze van.

- Nagyon kedves vagy! - hálálkodott a vezérmadár. - Tudod, mi a baj a csilingelő körtefával? Mivel egyedül van, nem tudja a társa beporozni. De mi talán segíthetünk... - mosolygott titokzatosan, és a madarak valamennyien a körtefa

főlé repültek, megrázogatták tarka tollaikat. Aztán huss, egy szempillantás alatt továbbrepültek.

Bükkösi Rossz Manó kicsit bánatosan nézegette a lecsupasztított barackfát, de amikor az elégedetten lakmározó madarakra gondolt, jobb kedve lett.

Másnap korán reggel gyönyörű zeneszórá ébredt. Mintha ezernyi harangocska játszott volna mesés szép muzsikát. Kinézett az ablakon és leesett az álla, amikor meglátta, hogy a csilingelő körtefa roskadásig van gyümölccsel.

- Szomszédasszony! Szomszédasszony!
Ezt nézze meg! - kiabált örömeiben.

- Ne ordíts! Itt állok melletted. Látom. És hallom is - szólt Csókos Bibír a kerítésnek támaszkodva, és úgy tett, mintha haragudna.

BAKOS TIBOR

Térj be hozzánk, és mesélj!

Valamikor réges-régen, amikor őseink még kisebb, 50-60 fős csoportokban vándoroltak, egyszerű volt a világ, mert az embereket két részre lehetett osztani. Olyanokra, akik a beavatásuk után a csoport teljes jogú tagjai lettek, meg az idegenekre.

Később, amikor egyre nagyobb lélekszámú, letelepedett közösségek jöttek létre, minden sokkal bonyolultabbá vált. Az anyanyelv, a vallás, a gazdaság, a politika és a kereskedelem olyan embereket kapcsolt össze, akik személyesen nem ismerhették még a környező települések lakóit sem. Csak éppen értették egymás szavát,

vagy ugyanabban az istenben hittek, ugyanolyan törvények szerint kellett élniük, vagy ugyanazokat a termékeket használták. Ám a kis közösségek egyre több tagjának kellett átmenetileg vagy tartósan kiszakadnia saját jól ismert környezetéből, és útrakelni: kereskedőként, zárandókként, tudósként, gyógyítóként vagy katonaként.

Ez a helyzet számtalan különböző kultúrában megteremtette a vendégbarátság intézményét, a jövevények befogadásának és ellátásának kötelezővé tett rendjét. Személyek, családok, sőt települések között is léteztek írásban rögzített,

hivatalosan számon tartott és őrzött szerződések. A vendégbarátság különösen kiterjedt volt a görög világban, az araboknál, de megtaláljuk Mózes törvényei vagy később a bencés szerzetesek előírásai (regulái) között is.

A kis közösségen belül szinte mindenki tudott szinte mindenről. Együtt éltek, együtt dolgoztak, amikor találkoztak, elmesélték egymásnak a többiekkel történeteket, pletykáltak, információkat cseréltek.

A perzsák történeteiben Hátim testesítette meg a bőkezű vendégbarátságot. A legenda szerint még holtában is ezt tartotta a legfontosabbnak. Amikor egy fejedelem Hátim sírja mellett éjszakázott a kopár hegy csúcsán, és tréfásan a vendégszeretetét kérte, reggelre egyik tevéje teteme mellett ébredt. A rejtélyre csak később derült fény, amikor Hátim fia tevét hozott ajándékba az elpusztult állat helyett. Hátimnak ugyanis nem volt mit felkínálni vendégeinek, és csak így tudta teljesíteni kötelességét.

Az emberek világa így már három részre osztozott: a kis közösségre, a nagy közösségre és az azon túli világra.

A nagy közösségben azonban ez nem volt olyan egyszerű. A közös tudás megteremtésének fontos szereplői lettek a vándorló történetmesélők, akik településről településre járva segítettek, hogy a múlttól, az ősokról, nagy csatákról, legendás hősokról és a közelmúlt nevezetes eseményeiről értesülhessen mindenki. Hogy a dolog élvezetesebb legyen, a mesélők (például Indiában az erre szakosodott mani lámák) olykor képeket mutogattak, mert a színes rajzok segítik a mesélést, de még gyakoribb volt, hogy a mondanójukat dalokba foglalták, és úgy énekelték el.

A világ különböző pontjairól sok-sok vándor énekmondó-fajta ismerünk. Ilyenek voltak Homérosz és lantot pengető kollégái a görögöknél (kezdetben aoidoszok, később rapszodoszok), a kelták bárdjai, a germánok skáldjai, Afrikában a griot-k (ejtsd: griók), Európában a jokulátorok - akiket magyarul igriceknek hívunk. A lengyel és ukrán vándor énekmondók neve: dziad vagy lirnik, a Kaukázusban: asug.

Érdekes, hogy a középkori énekes mesemondók szinte mindegyike inkább szórakoztató-mulattató szerepben tűnik fel a történeti forrásokban - jelezve, hogy közben az információ átadásának-cseréjének más formái alakultak ki.

A latin eredetű jokulátor francia megfelelője a jongleur (ejtsd: zsonglőr). Kit nevezünk ma így?

Az egykori görög énekmondó neve, a rapszodosz honnan lehet ismerős a zene világából?

Tudtad, hogy az 1970-es évek népszerű orosz gitáros-énekesei, akik közül Vlagyimir Viszockij a leghíresebb, szintén bárdnak nevezték magukat? Össze tudnád kapcsolni őket az Arany János által megénekelt walesi bárdokkal?

És mi a helyzet a nagy közösségen túli világgal? Vajon az nem érdekelte az embereket, hogy ott mi történik?

Dehogynem. Minél távolabbi vidékről érkezett valaki, annál nagyobb becsben tartották, annál szívélyesebben invitálták, hogy térjen be és meséljen. A kalendáriumok és a modern sajtó kialakulásáig ugyanis a vándor történetmesélők hírei jelentették a külvilágra nyitott kaput. Mindenki ösztönösen érezte, hogy nemcsak egzotikusnak és szórakoztatónak, de roppant fontosnak is bizonyulhat akár a legcsekélyebb híradás is az idegennek vagy ellenségesnek számító messzi országokról, vidékekről, állatokról és emberekről. Elképzelhető ugyanis, hogy a távolból veszély leselkedik, és soha nem lehet tudni, mikor és milyen formában lehet hasznos az így megszerzett ismeret. Ráadásul minél több részletet tudunk meg távoli világokról, annál gazdagabb lesz a saját magunkról alkotott kép is.

Z. KARVALICS LÁSZLÓ

A gyógyító idegen

Szomorúság és sötétség borult a birodalomra. A máskor oly színes és jókedvű fővárost szürke köd borította, és ráült az emberek arcára is. Talán a királyné öltött először szürkét magára, talán a király akart bánatának nyomatékot adni. Bárki is kezdte a szokást, a főemberek, majd a város apraja-nagyja követte a példát, és hamarosan szürkében járt a birodalom minden lakója.

A királyi pár bánatának oka egyetlen gyermekük, Marina szünni nem akaró betegsége volt. A birodalom orvosai, úgy tűnt, tehetetlenek, még a legképzettebbek sem tudták eldönteni, mi okozta a bajt, arról pedig, hogy a betegség mikor támadta meg a királynő szervezetét, végképp megoszlottak a vélemények.

Talán a falevelek hullásával kezdődött minden, amikor a világból elköltözött a zöld után a vörös, a sárga és a barna szín is. A kis királynő előbb szokatlanul csendes lett, majd szomorú, végül étvágytalan. Hiába sütötte az udvari pék a kedvenceit, meg sem kóstolta a finomságokat. Egyre gyengült, bánatos szemében összemosódott az éjszaka és a nappal. A királynőt színtelen árnyékok kísértették.

- Mi aggaszt, édes szentem? Rosszat álmodtál talán? - firtatta dajkája.

A kis királynő a fejét csóválta.

Édesanyja hiába lepte meg új könyvekkel, Marina csak bámult ki az ablakon, mintha várna valakire.

- Mi van ott? Látsz valamit? - faggatta az anyja, de a királylány hallgatott.

A király kihirdette, hogy bárki gyógyítja meg Marinát, neki adja fele birodalmát. Válassza akár a tengeri, akár a hegyvidéki részt.

Orvosok és sarlatánok lepték el a fővárost. Megjelent néhány tréfacsináló és mesemondó is, de rendre kudarcot vallottak. Telt-múlt az idő, s nem hozott írt a kis királylány bajára.

A messzi hegyek között élt egy javasasszony, akihez csak nagy sokára jutott el a királylány betegségének híre. A javasasszony rögtön útnak indult. Magában morgott persze, hogy a messzi fővárosba kell mennie. Öreg volt már, fáj a lába, s több hétbe telt, amire elérte a várost.

Ekkor már senki nem ostromolta a királyi pár fogadótermét. Már senki nem remélte Marina gyógyulását. S bár a királyi pár nem tudott róla, az udvari főszabó kiadta a parancsot, hogy száz vég kelmét fessenek éjféketére, mert hamarosan szükség lesz rá.

Amikor sok bosszúság után a vénasszony végre megérkezett, az ajtónállók be sem akarták engedni a palotába. Fura mohaszaga volt, fésületlen hajába szárított bogycsók és levéldarabok akadtak. Ráadásul a batyuja gyanúsán ágas-bogasnak tűnt görbe hátán. Mi lehet benne, csak nem tűzifa?

- Minek a király bánatát súlyosbítani? Minek újabb reményt kelteni, ha úgy sincs esély a gyógyulásra? Takarodj, te csoroszlya!!! - förmedt rá az egyik őr.

A javasasszony azonban megmakacsolta magát, és olyan hangosan pörlekedett az ajtónállókkal, hogy a királyné is meghallotta. Behívta az idegen

asszonyt a trónterembe, de a vénség rögtön a kis beteghez akart menni.

Ahogy belépett Marina szobájába, felszisszent:

- Mi ez a szag? Bezártatok ide a betegséget, esztelenek? Hamar szellőztetni kell, hogy új illatokkal teljen meg minden!

S mikor a dermedt szobalány nem mozdult, ő maga tépte fel az ablakot.

- Hozasson ide néhány dézsában földet, kend, de jó zsírosat ám! - rivallt a királyra, aki intett az inasnak, hogy teljesítse a furcsa parancsot.

A kis királylány érdeklődve nézte, mi történik körülötte. Amikor a föld megérkezett, az öregasszony megkóstolta, majd átgúrta a dézsákban, mintha kenyeret dagasztana. Batyujából hagymákat és virágmagokat vett elő, s elültette a dézsákba. Meghagyta a szobalánynak, hogyan locsolja a földet, mennyire tolja közel a kandallóhoz, amit óránként újra kell rakni, hogy egyenletes maradjon a meleg.

- Néhány napra elmegyek. Mire visszajövök, Marina meggyógyul - szólta magabiztosan. Zsákjából őszi avart szórt a dézsákra. Egy része a padlóra hullott. - Senki ne takarítson itt! Az ablak meg maradjon résnyire nyitva! A keleti szél majd elvégzi a többit - s távozott.

A szobalány tette a dolgát, bár nehezebbre esett, hogy ne söpörjön fel. Amikor azonban a seprűhöz nyúlt, Marina rászólt, hagyja az avart a helyén. A király és királyné örömmel látták, hogy legalább beszél, s meghagyták: minden kívánságát teljesítsék.

Egy hét telt el a vénség távozása után, amikor az első hóvirágok átütötték a földréteget, s hamar

BENEDEK VIRÁG rajzai

megjelentek a sárga és kék krókuszok is. Marina mosolyogva üdvözölte a rügyeket. Bár erőtlén volt a több heti fekvés után, ő maga locsolta a virágokat. Aztán felemelték fejüket a jácintok is. Gyönyörű, rózsaszín és lila szirmukat látva a kiránylány a pékért küldetett, hogy süssön valami finomat.

Egy nap megint ott állt a javasasszony a kapuban, s hátán a puttonya gyanúsán mozgott. Most a királynak kellett leszólnia az ablakból, hogy az ajtónállók beengedjék.

Marina új ruhájában az ágy szélén ült, s dúdolt.
- Köszönöm a színeket. Sokára jöttél.

- Épp időben, akár a tavasz - mosolygott az asszony, s kioldotta a zsákja száját.

Énekesmadarak repültek szét a szobában, és Marina felkacagott.

A király boldogan fordult az öregasszonyhoz.

- Meggyógyítottad a lányom. Birodalmam melyik részét választod?

Most a vénségen volt a sor, hogy nevensen.

- Nem én tettem ezt, hanem a tavasz. Add neki birodalmad felét! Ültesd be virágokkal a közeli hegyoldalakat, hogy messziről lássák néped legkisebb lakói is: van ok az öröme, mert a tavasz bár elmúlik, mindig visszatér.

GYŐRI ORSOLYA

Isten hozott!

A civilizáció történetéhez szorosan kapcsolódik a vendéglátás. Az emberek kezdetben a természetfeletti hatalmaknak, isteneknek kínáltak áldozati ételeket a tisztelet és hódolat kifejezéseként. Napjainkban számos törzsi kultúrában az együtt elfogyasztott étel a barátság megerősítését, a jó viszonyt és egymás megsegítését jelképezi.

Négyezer évvel ezelőtt az egyiptomiak egy-egy jelentősebb esemény alkalmából vagy fontos vendég tiszteletére többórás lakomát rendeztek. Az ókori görögök és rómaiak pazar vendéglátással kápráztatták el a vendégeket, így növelték jó hírnevüket, egyben megmutatták, milyen gazdagok. Ahogy az ételek változatossága, a teríték igényessége, a felszolgálás módja egyre kifinomultabbá és látványosabbá vált, úgy lett egyre fontosabb társadalmi szerepe a vendéglátásnak. Szinte szertartás jelleget kapott, és időről időre különböző illemszabályok és divatok irányították.

A legtöbb vallás előírja az idegenek befogadását és megsegítését. Az ókori görögök főistenét, Zeust a vendéglátás és vendégszeretet isteneként Zeusz Xeniosznak is nevezték, mert megkövetelte minden ember megkülönböztetés nélküli vendéglátását. Mivel úgy hitték, az istenek időnként az emberek közé jönnek, igyekeztek mindenkit a legnagyobb tisztelettel fogadni, így nem fordulhatott elő, hogy a magát idegennek álcázó isten nem megfelelő vendéglátásban részesül. A házigazda először gondoskodott vendége kényelméről, és csak ezután illett kérdéseket feltenni. Sokszor a házigazda és a vendég kölcsönösen megajándékozták egymást, és a házigazda számíthatott rá, hogy fordított esetben őt is befogadják majd, menedéket kap, és kisebb-nagyobb szívességet tesznek neki. A görögöknél és rómaiaknál búcsúzaskor szokás volt zálogot

cserélni, ami nemzedékről nemzedékre őrizte a jó viszonyt.

A római házigazda kézfogással vagy írásban is megerősítette, hogy pártfogásába vette vendégét. A védelembe vett vendég politikai és jogi ügyekben is számíthatott a pártfogásra. A szerződést szentnek és öröknek tekintették.

A magánkapcsolatok mellett megjelent a vendéglátás hivatalos formája is. Az állam saját polgárainak védelmére és pártfogására kijelölt egy személyt az idegen államban, aki vendégét személyes és társadalmi ügyekben is segítette - akárcsak manapság a nagykövetségek. Fizetséggel nem, de annál nagyobb megtiszteltetéssel járt a tisztség.

A középkorban Európa-szerte keresztényi kötelességnek tekintették az utazók befogadását. A kolostorok fogadóként is működtek, a szerzetesrendek gyakran külön épületeket, sőt kórházakat építettek az úton lévők számára.

Az ókori Perzsiában a karavánok útvonala mentén emelt egyszerű épületek nyújtottak védelmet az időjárás viszonyosság és az esetleges támadás ellen. A 16. századtól, a postakocsi elterjedésével Európában és Amerikában is megjelentek a szállást és ellátást biztosító postakocsi-állomások. A vendéglátás üzleti tevékenységgé alakult, és egyre nőtt a fogadók száma. Az ipari forradalom hatására nagyobb és korszerűbb szállodák épültek a városközpontokban és az üdülőhelyeken. A vendéglátás önálló iparágá fejlődött.

A vendéglátás mára elveszítette eredeti jelentését. Idegeneknek ma már nem nyitjuk meg otthonunkat. A vendégség ma a családi, baráti és üzleti kapcsolatok fenntartását szolgálja. A különböző vallási tanítások azt tartják, a világ erkölcsi egyensúlyának alapja az emberségesség, hogy miként viszonyulunk az idegenekhez. Ha fölborul ez a rend, a világ szétesik.

Ma is vannak kultúrák, életformák, ahol fennmaradtak a vendéglátás ősi hagyományai. Keleten még él a közmondás: *Minden idegen szívesen látott vendég.* A beduinok például különleges megtiszteltetésnek veszik, ha idegennel oszthatják meg ételüket. Nagy sértés számukra, ha a sátruk előtt elhaladó idegen nem tér be hozzájuk.

Talán te is hallottál már az arab népekre jellemző nagylelkűségről. Legnagyobb megtiszteltetés számukra, ha a vendég minden kívánságát teljesíthetik. Ha a vendég valamit megdicsér, rögtön oda is ajándékozzák, amit azért legtöbbször illik nem elfogadni. A visszautasítás, ahogy Kínában is, udvariassági formula. Mielőtt bármit elfogadnánk, előbb háritani próbáljuk. A három-négyszeres visszautasítást tekintik csak véglegesnek - ez bizonyos esetekben a házigazda számára is megkönnyebbulés, bár egy értékesebb ajándék elfogadása nagy megtiszteltetés a házigazdának is.

Te mit szeretsz jobban, vendégségbe menni, vagy ha hozzátok jönnek vendégek? Találkoztál már valamilyen különleges szokással?

KRICSFALUSSY BEÁTA

Jobb a biztonság

Átjöhetnél ma délután, mondja Edit nagymamája a telefonba. Edit fejében erre filmként peregni kezd, hogy mi történt a barátaival, amikor hasonló meghívást kaptak.

Piroska az erdőn átvágva látogatta meg nagymamáját, és kis híján bekebelezte a ki tudja honnan odavetődött farkas. Jancsi és Juliska is engedett a hívó szónak, kész csoda, hogy a mézeskalács házikóban történtek nem kerültek a hírekbe. Hófehérke beengedte a törpék házába gonosz mostoháját - nem kellett volna. A Kay nevű fiúcska pedig, akit csak hallomásból ismert, szintén rosszul tette, hogy a lassan lépkedő Hókirálynővel tartott.

Veszélyes a világ, a szülei is mindig ezt hajtogatják, és a tévében is mindig annyi borzalomról beszélnek.

Nem, nem, gondolja Edit, jobb a biztonság. Sajnos nem tudok ma menni, nagyi, hadarja a telefonba, tanulnom kell a holnapi dolgozatra. De videóbeszélgetést folytathatunk, ha

bejelentkezel. Nagymamája egy ideig hallgat, aztán csalódottan bekapcsolja a számítógépét.

Edit és nagymamája az iskoláról, a fiúkról, a közelgő születésnapokról, az időjárásról, a süteményekről, a legújabb tehetségkutató műsorról beszélgetnek, meg a nagymama lompos és kissé savanyú szagú macskájáról, a szmogriadóról, a világ felmelegedéséről, Edit egyetemista unokatestvéréről, annak vőlegényéről, a kedvezményes fotóelőhívásról és a szinkronúszásról. Hosszan beszélnek, a nagymama a webkamera felé görnyed, arcát pixelekre bontja a rossz minőségű kép. Edit szívesen megsimogatná azt az öreg arcot.

Aztán a videóbeszélgetést befejezik. Mindketten kijelentkeznek, a nagyi kicsit nehezen találja meg a hívás vége gombot. Végül elsötétül a monitor.

A videóbeszélgetés rendben lezajlott. Csak éppen mesét nem írtak róla.

KAPITÁNY MÁTÉ

Háztűznéző

Torday Tódor, a bércberek mező neves hegedűművésze bánatosan ücsörgött a százszorszép húsos, zöld levelén. Hiába próbált elaludni, nem jött álom a szemére. Míg a csillagos égboltot bámulta, akkorákat sóhajtozott, hogy egészen beleszédült.

- Nem hagynád abba? Szeretnék aludni! - kukucskált ki egy fűcsomó alól a rózsabogár.

- Ne haragudj, nem akartalak zavarni! Csak olyan rettentően magányos vagyok!

- Te, magányos? Hisz ezek rajonganak érted!

- Mégis egyedül maradtam - búslakodott Tódor.

- Hogyhogy nem találtál még feleséget magadnak?

- Ó, ha tudnád mennyi jelentkező akadt! Például a hétpettyes katicabogár. Két hétig minden előadásomon az első sorban ült, piros ruhában. De csak a zenekaromba akart bekerülni. Az ördöglepke meg arra számított, hogy bejuttatom a híres Pillangó Balett tánckarba. Néha azt kívánom, bár csak ne lennék híres!

- Talán... - töprengett a rózsabogár -, talán kereshetnél magadnak feleséget álruhában!

- Álruhában? Mégis mire gondolsz? Öltöznek szarvasbogarának?

- Jaj, dehogy! Felvehetnél egy kopott ruhát, a fejedre szalmakalapot tehetnél. Úgy festenél, mint egy szegény vándortücsök!

- Hm, nem is rossz ötlet! Köszönöm, barátom! - veregette meg Tódor a rózsabogár vállát, azaz szárnyát.

A reggeli nap sugarai épp csak megcirógatták a pitypangok sárga bozontos fejét, amikor Tódor útnak eredt. Olyan izgatott volt, hogy még reggelizni is elfelejtett. Hamarosan nagyokat kordult a gyomra az éhségtől. Bekopogott az első házikóba, ami az útjába esett.

- Kotródj innen, te csavargó! - rivallta a gyöngyházlepke.

- Mit képzelsz, tán befogadok egy idegent a házamba! - ripakodott rá a smaragdbogár.

- Na, tessék! Megint egy naplopó tücsök! - csapta be az ajtót a hangya.

Szomorúan bandukolt a hajladozó fűszálak között. Az égen sötét felhők gyülekeztek, eleredt az eső. Egy illatos szegfűgomba alatt talált menedéket. Előhúzta a hegedűjét, és bánatában rázendített.

- Úgy látom, alaposan eláztál.

Hátrafordult. Bájos futrinkalány kukucskált ki a házikójából.

- Nálam megszáritkozhatasz, és ehetsz is! Szívesen hallgatnám tovább a muzsikádat!

- Mégiscsak van lélek e mezei világon! - mosolygott Tódor, és elindult a kunyhóba.

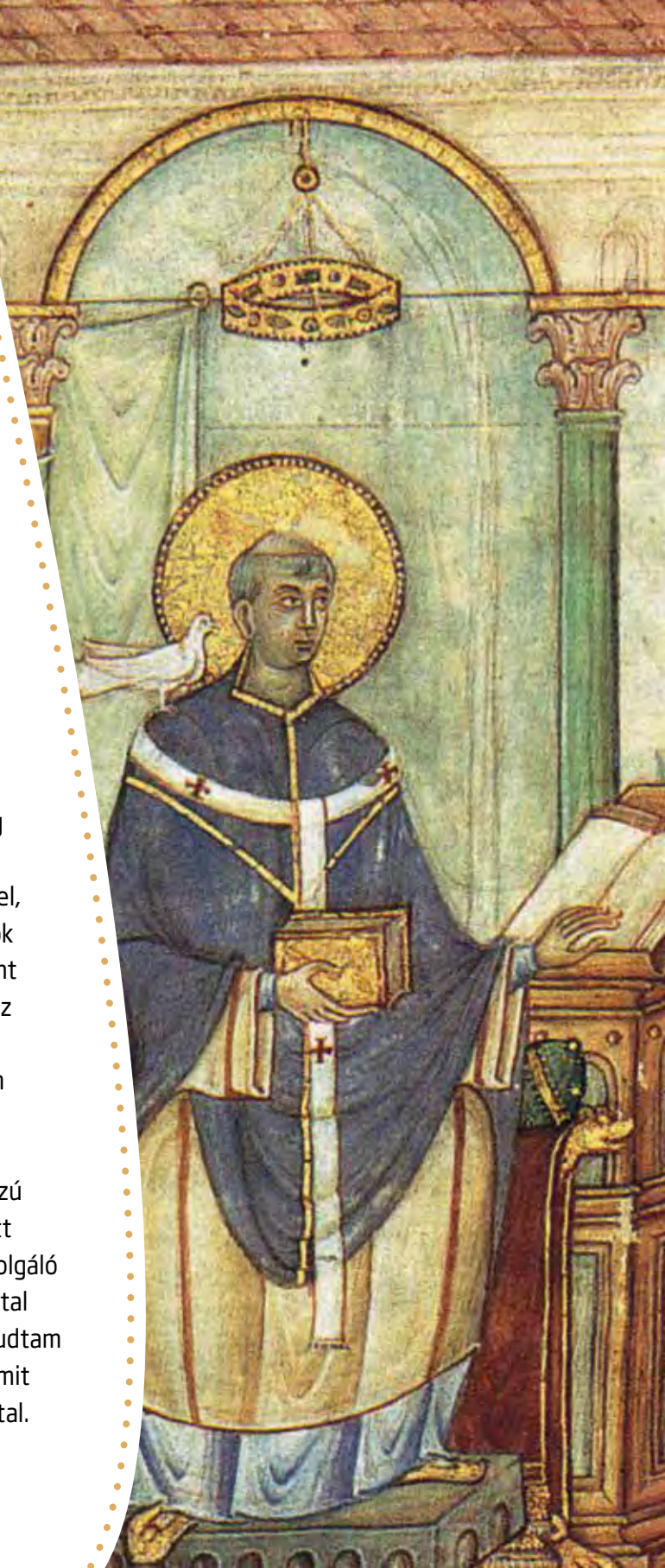
LACZIK-PINTÉR EDIT

Agapé

Megfigyeltétek-e már, hányfélék is a városok? Szerintem háromfélék, akárcsak az emberek: vagy vendégszeretőek, vagy zordak, vagy óvatosan barátkozók. A kikötők és a síkságra épült városok barátságosak, mindenkit szívesen fogadnak; a hegytetőkön gubbasztó városok dacosak és zárkóztak, és a harmadik fajta, ami nem is síkon, de nem is hegytetőn épült, a kettő keveréke. Ilyen város például Róma, ilyen se-nem-kikötő, sem-nem-erőd, hanem ilyen is, olyan is: dombokra épült, mégpedig éppen hétre. Őreg város: ha az időnek súlya volna, mint a köveknek, azt hiszem, már rég beszakadt volna alatta a föld.

Nos, nemrég ebben a vénséges városban jártam, dombra fel, dombról le. Az egyik halmon a hét közül mindenféle templomok állnak magas ciprusok közt, amelyek úgy veszik őket körül, mint óriás zöld gyertyák: ha egy angyal meggyújtaná a hegyüket, az egész domb fényességbe borulna.

Úgy esett, hogy aznap a városnak ebben a részében rajtam kívül alig járt valaki: a súlyos kapuszárnyak mögött itt is, ott is nagy csöndesség honolt. Az egyik apró épületben a sok közül meglepő látvány fogadott: a templom közepén egyetlen hosszú márványasztal állt, más berendezési tárgy semmi. Úgy tűnt, itt kivételesen súlya lett az időnek, mert az asztallap gyanánt szolgáló követ négy markos kőoroszlán bírta csak el: ezek voltak az asztal lábai. A sima márványlapon régi írás állt, latinul, amelyet alig tudtam kibetűzni: de a vésett nagybetűk néhány szóban elmesélték, mit keres itt a templom, és főleg, hogy mit keres közepén egy asztal.

Ezeröttszáz éve Róma egyházi elöljárója egy bizonyos Gergely volt, akit később „Nagy” meg „Szent” nevekkel tiszteltek meg, de amíg élt, egyszerűen csak püspöknek szólították. Szokása volt, hogy a háza mellett épített teremben minden vasárnap megvendégelt tizenkét szegényt, akiknek aznap nem volt mit enniük: hogy ugyanazokat-e vagy mindig másokat, nem tudom.

Egyszer történt, hogy bár csak tizenkét terített volt, tizenhárman jelentek meg az asztalnál: s hogy senkit meg ne sértsenek, helyet szorítottak valahogy a tizenharmadiknak is. Jól tették, mert a hivatlan vendég egy angyal volt, aki alighanem próbára tette a házigazdát, vajon vendégszeretete valódi-e, vagy csak kedves megszokás; hogy Gergely szíve a dimbes-dombos város melyik feléhez húz igazán, a barátságoshoz-e vagy a zordonhoz. Mert azt tudni kell, hogy az angyalok szívesen telepednek időről időre az emberek asztalához. Vendégségben járnak itt a földön, s csak ők tudják, égi állomáshelyükről milyen hosszú és tikkasztó is az út idáig. Megtelepszene tehát minálunk, de csak olyan helyen pihenhetnek meg, ahol a vendégszeretet valódi, és képmutatástól mentes: mert ugyanazt találják, mint odafönn, és egy kicsit ilyenkor talán otthon is érzik magukat. Erőt gyűjtenek a visszaútra. Ezért is kapta az ilyen barátságos, templom-melletti vasárnapi vendéglátás azt a nevet, ami megmutatja, miben is áll a lényege, hogyan lehet angyalokat fogadni vele – mert az illet úgy szokás nevezni azóta is, görög szóval, hogy *agapé*, vagyis hogy szeretet.

NAC SINÁK GERGELY ANDRÁS

Marosvölgyi Bonifác és

Marosvölgyi Bonifác napok óta hangokat hallott. Persze, ebben nincs semmi különös, végtére Marosvölgyi Bonifácot kitűnő hallásáért is csodálják hetedhét határon túl és innen egyaránt. Mégis említést érdemel az eset, mert Marosvölgyi Bonifác egy ismeretlen cica hangját hallotta. Márpedig Marosvölgyi Bonifác az összes cica hangját ismeri hetedhét határon túl és innen egyaránt.

Marosvölgyi Bonifác egyre izgatottabb lett a szokatlan miákolástól. Szerette tudni, kik élnek a közelében. Zavarta minden ismeretlenség a környezetében. Így aztán határozottan megkönnyebbült, amikor ablaka

alatt megpillantotta a hang forrását, a viharvert macskát. Alaposan szemügyre vette, s arra jutott, jóra való jószág lehet, ezért lekiáltott neki, hogy jöjjön hozzá látogatóba, tízórai mellett (éppen tízet mutatott az óra) meghányi-vetni a világ nagy dolgait. A viharvert macska egy ideig nem válaszolt, elgondolkodni látszott, végül beadta a derekát, elfogadta Marosvölgyi Bonifác meghívását. Evett a tálkájából, ivott az italából, s közben elbeszélgettek. A viharvert macska hatalmas területeket kóborolt be, megfelelő otthont keresett magának, ám sehol sem bukkant ilyenre. Útközben számtalan kalandban volt része, sokan

az otthont kereső macska

elkergették, sokan megvendégelték, akadtak, akik megdobálták, mások gyöngéden simogatták, étellel kínálták. Néhány napja ezen a környéken pihenget, fejezte be történetét, de hamarosan odébbáll, mert errefelé sem érzi az otthon melegét, márpedig ő arra tette föl az életét, hogy megleli a tökéletes otthont. Marosvölgyi Bonifác, aki nagyon is érezte otthona melegét, nem értette, mi űzi, mi hajtja vendégét, ha ilyen bizonytalan az élete. A viharvert macska akármennyit magyarázott, nem tudta eloszlatni vendéglátója értetlenségét. Csakhamar be kellett látniuk, társalgásuk sehová sem vezet - két malomban őrlnek. Marosvölgyi

Bonifác addigra mégis megsejtett valamit, szíve összeszorult, és búcsúzóul egy üdítő labdakergetőset játszott a viharvert macskával, majd hosszan nézte az ablakából, ahogy a látogató eltűnik a kertek alatt, a sűrű ködben. Közben egyre az járt a fejében, hogy szegény viharvert macska nagy fába vágta a fejszáját. Küldetése csakis kudarcra járhat. Szomorú szívvel gömbölyödött a konvektor melletti székre, hogy az otthon melegét megtoldja a fűtőtest melegével, s álmában a nyár rövid időre elúzza a télies ködöt.

BENE ZOLTÁN

Töki Pompos és a hét próba

Hol széles, hol szűk volt a csipke vessző házakból épült falucska, az Ásványrárón is túl. A falucskában egytől egyig jóhiszemű komák laktak, akik minden jöttmentről azt gondolták, hogy olyan békések, szorgosak és becsületesek, mint ők maguk. Így hát eleinte tárt karokkal fogadtak mindenkit, és sokan letek otthonra náluk. Ám sok komának hitt csavargó valójában tolvaj, csaló vagy áruló volt, így a faluban elszaporodtak a lopások, az átverések és a hazugságok.

Amikor kitudódott valakiről, hogy nem békés, szorgos vagy becsületes, a többiek szavaztak, van-e hely számára köztük. Rajzoltak egy nagy kört a földre, majd mindannyian fogtak egy-egy csipke vesszőt. Aki azt akarta, hogy a koma

maradjon, a körön belülré helyezte a vesszőt. Aki azt, hogy az illető hagyja el a falucskát, a körön kívülre tette. Ha a körön kívül több vessző volt, mint benne, az ember szedte a cókókját, távozni kellett örökre.

A jóhiszeműeknek egyre többször kellett szavazást tartaniuk, így idővel bizalmatlanokká váltak az idegenekkel szemben. Elhatározták, csak azt fogadják be, aki kiállja a hét próbát. Ennek hallatán a legtöbben inkább más falu felé vették az irányt. Sokan, bár nem voltak restek nekilátni a próbáknak, időközben feladták, és ők is továbbálltak. Senki nem akadt, aki sikeresen kiállta volna mind a hét próbát, így sokáig nem volt új lakója a falunak. Lassan eltűntek a lopások,

az átverések és a hazugságok, de nem voltak segítő kezek, kedves szavak és táncos mulatságok sem.

Egyszer aztán Töki Pompos megérkezett a falucska határához. Annyira megtetszett neki a csipke vesszős vidék, hogy szeretett volna letelepedni. Nem volt más hátra, csak a hét próba. Az elsőn kaszakóval kellett tüzet csiholnia. A másodikon vesszőt kellett hordania a hátán. A harmadikon tojást patkolnia. A negyediken három napig böjtölnie. Az ötödiken korbácsot fonnia. A hatodikon erjesztett korpalevest ennie. A hetedikon pedig fából kellett álarcot faragnia.

Töki Pomposnak egyik próba sem sikerült. Csakhogy ő volt az egyetlen, aki nem adta fel időközben, és bár rettentő ügyetlen volt, az összes

próbának tisztességesen a végére ért. A komák nem tudták, mitévők legyenek, így szavazásra bocsátották az ügyet. Amíg tanácstalanul rakosgatták csipke vesszőjüket a kör körül, Töki Pompos készített egy bőséges komatálat, mert ahhoz nagyon értett. Piros tojást, almát és sok-sok fűgét rakott pattogatott kukorica közé egy fonott kosárba, majd megkínálta vele a komákat, akik nem tudtak ellenállni az ínycsiklandó finomságnak.

- Aki ilyet tud, az bizony közénk való! - mondták, és hagyták a vesszőket a csudába. Inkább csaptak egy nagy murit a falucska új komájának tiszteletére.

SALAMON KITTI

MAROS KRISZTINA rajzai

>> NÉZZÜK EGYÜTT...

KASSÁK LAJOS Képeit!

Kassák Lajos kalandos és hosszú élete során sok mindent kipróbált. Egyszerre volt költő, író, szerkesztő és festő. Bármibe fogott, mindent nagy lelkesedéssel csinált. Autodidakta művész volt, vagyis nem iskolában vagy egyetemen, hanem egyedül tanult festeni, verset írni. Szegény családból származott, a ma Szlovákiához tartozó Érsekújváron született. Szülei taníttatni szerették volna, de Kassák tizenkét évesen abbahagyta a gimnáziumot, és lakatosinas lett, aztán vasmunkásként Budapestre költözött. Sokat olvasott, és maga is megpróbálkozott a versírással.

1909-ben elindult - gyalog - Párizsba. Mint a mesében, addig ment, amíg a lába bírta Ausztrián, Németországon, Belgiumon és Franciaországon át. Életének egyik legnagyobb élménye volt ez az út, az *Egy ember élete* című önéletrajzi könyvében is ír róla. Párizsból hamar haza kellett térnie, de egy év alatt magába szívta a francia főváros pezsgő kultúráját, művészekkel találkozott és megismerte a legfrissebb művészeti irányzatokat. Akkoriban bontakozott ki az avantgárd művészet Európában - erről már többször olvashattál képnézegetéseink közben. A katonai nyelvezetből átvett *avant garde* (ejtsd: avangard) előőrsöt jelent. Az avantgárd sokféle, nagyon különböző irányzat gyűjtőneve. A gyorsaság ábrázolását célul kitűző *futurizmus* vagy a belső élmények drámai kifejezésével foglalkozó *expresszionizmus* is avantgárd művészet. Kassák Lajost Párizsban a *konstruktivista* művészet fogta meg leginkább, ami geometriai formákból, háromszögből, négyzetből és a síkból építkezik. Nézd a bal oldali képet! Milyen bonyolult kompozíciót lehet létrehozni ezekből az egyszerű formákból. A vízszintes és függőleges síkok találkozásait színekkel is kiemeli a művész. A meleg tónusú sárga és vörös felületeket

erős fekete kontúrral határolja, ezzel még határozottabb minden forma. Az egyetlen játékos elem talán a kép felső terében látható ovális piros folt. Mit gondolsz, miért került éppen oda? Kassák festészetére ez a szigorú formavilág a leginkább jellemző. A poszteren látható műve 1922-ben készült, a *Képarchitektúrák* című sorozatba tartozik. Az architektúra építőművészetet jelent, s valóban: mintha színes kockákból épülne a szerkezet. A hangsúlyos piros négyzetek mellett a fekete szín is fontos szerepet kap, újdonságként pedig megjelenik a körív a háttérben. A szögletes alakzatok ellenére a kép összehatása harmonikus, a kék és a sárga elemek kiegyensúlyozottá teszik.

Miután Párizsból hazatért Kassák, egymás után több folyóiratot is alapított. Mindegyiknek frappáns, rövid, könnyen megjegyezhető nevet adott. A *Tett* című lapot 1915-ben - az

első világháború idején - indította, de éppen háborúellenes hangvétele miatt egy év után betiltották. A *Ma* című, következő lapját már Bécsben jelentette meg, mert 1919-ben, a Tanácsköztársaság bukása után el kellett hagynia Magyarországot. Néhány évvel később visszatérhetett, akkor jelent meg a *Munka*, majd a *Dokumentum* folyóirat.

Kassák olyan különleges művész, aki az irodalomban és a képzőművészetben egyformán jelentőset alkotott. Konstruktivista festményei mellett akad néhány „hagyományos” kép - például az itt látható *Halak* című. A szögletes formák helyett állatokat ábrázol - már nem élő halakat. Azt a jelenetet örökölte meg, amikor a horgász éppen kiemelte a hálóból a vízből a zsákmányt, és a padra fektette. Sejtelmes szomorúság járja át a képet, nyoma sincs a gondosan felépített harmóniának.

Vendégségben régieknél

*Csörög a szarka, Billeg a farka. Ki lesz a vendég?
Egy kis növendék. Így kezdődik Pósa Lajos verse a vakációra hazatérő kisdiaékról. Egykor minden iskoláskönyvben benne volt, kívülről fújtam én is. Hogy a szarka csörgése vendéget jelentene, manapság babonának tartják, pedig nem az. Társait figyelmezteti a közelgő idegenre. Más ilyen madár is van. Régen parasztportákat, nemesi kúriákat, a középkorban várakat őriztettek szelídített darvakkal. Hangos krúgatásuk a kutyáknál hamarabb jelezte az érkező jövevényt, a vendéget.*

Vendég szavunk maga is jövevény. Olasz eredetű - Velence nevéből származik -, de jól meghonosodott nálunk. A *vendéglő* hangulatosabb, mint az étterem, a *vendéghaj* kedvesebb a *parókánál*. Szerepel a *vendégoldal* összetételben is, ami nem a látogató helyére utal, hanem a parasztszekér rakterületét növelő rudak neve. (Toldi Miklós ilyennel mutatja az utat a kevély Laczfi nádornak Arany János elbeszélő költeményében.)

Valaha bonyolult szokásrend határozta meg a vendég és vendéglátó viselkedését. Más volt az etikett (udvariassági szabályok összessége) falun és városon, különböző a nemesi, a polgári és a paraszti rétegeknél. Ezeket mindenkinek illett ismerni a saját közösségében. A vendéglátók tudták, kit milyen alkalomra lehet vagy kell meghívni és hogyan illik fogadni, a vendég is tisztában volt azzal, mikor mehet látogatóba

és meddig maradhat. Előkelő hölgyek-urak vizitidőben (a *vizit* jelentése 'látogatás') keresték fel ismerőseiket, de falun sem állítottak be késő este vagy ebédidőben sehova, pláne nem az állatok etetése idején. Akinek a háziak örültek, vagy meg akarták tisztelni, annak kedvéért abbahagyták a munkát, beljebb invitálták, leültették, megkínálták, kivárták, hogy elmondja, mi járatban van. Az alkalmatlan vendéget viszont hagyták az ajtóban ácsorogni, nem kérdezték jövevétele céljáról, épp csak azt nem mondták: *kívül tágasabb*.

Közmondásokból, szólásokból sokat megtudhatunk a régiek vélekedéséről. Ballagi Mór 1867-es *A magyar nyelv teljes szótárában* idézi: *régen várt vendég kedvesebb; reggel jött vendég nem szokott meghálalni; hívatlan vendégnek ajtó megett a helye; ha vendéged van, meg ne edd magad a javát; jobb vendéget nem fogadni, mint gyalázatosan kivetni*.

Az irodalomban - mint a valóságban is - sokféle vendég van. Várt, váratlan, hívtott, hívatlan, kedves és kellemetlen. Hozhat jó hírt, de jöhet ártó szándékkal is, mint Érisz, a viszály istennője a görög mitológiában. Homérosz eposzaiban (*Iliász; Odüsszeia*) őt nem hívják meg egy lakodalomba, és ezért bosszút áll. Emiatt tör ki a trójai háború. A hosszú csatározásnak Odüsszeusz ravasz ötlete vet véget, de ezért tízéves vándorlásra kényszerül. Kalandozásai közben végigvendégeskedi a

Földközi-tenger szigeteit és partjait. Alighanem ő az ókor legkedveltebb vendége: fantasztikus kalandjaival jól elszórakoztatja vendéglátóit. Hűséges feleségét ezalatt hívatlan vendégek ostromolják: a kérők. Évekig laknak az özvegynek hitt Penelopénál Ithakában, és mindent felfalnak a szigeten. Hazatérése után Odüsszeusz kegyetlenül leszámol velük.

A Bibliában is vannak nevezetes vendégek, különleges vendégségek.

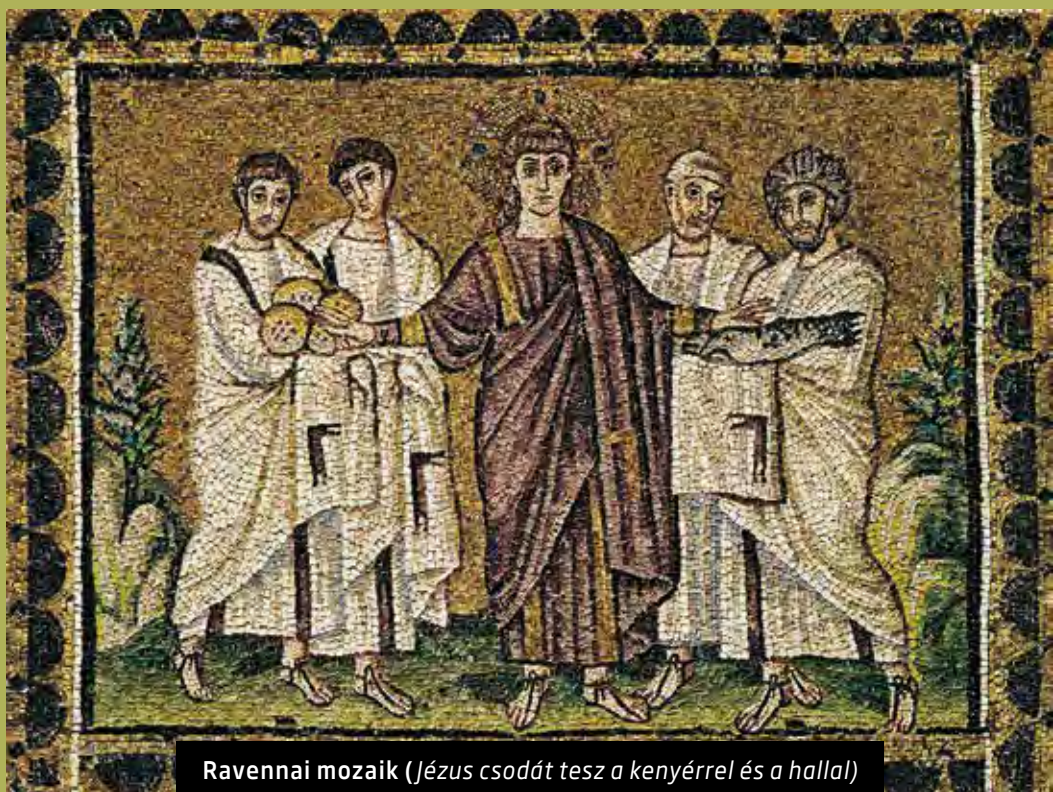
Ábrahám ismeretlen látogatói valójában angyalok, és isteni üzenetet közvetítenek. Rubljov, középkori orosz ikonfestő remekműve valószínűleg a hírhozókat ábrázolja. Jézus születése előtt a gyermeket váró Mária meglátogatja ugyancsak várandós rokonát, Erzsébetet. Találkozásukat mutatja be az ismeretlen M. S. mester szépséges festménye, az 1500 körül keletkezett *Vizitáció*. Sokat idézett bibliai jelenet, amikor a Galileai-tó partján Jézus a vendéglátó, és csodát tesz: néhány kenyérrel és hallal jóllakat ötezer embert.

A népi monda- és hiedelemvilágnak is vannak jól ismert vendégei. Mátyás király álruhában látogatta alattvalóit, hogy megismerje életüket. A szegényembert, aki befogadta, megjutalmazta, a hatalmaskodó gazdagokat megbüntette. Ha betért valahová a természetfölötti erejű Garabonciás, és

nem tettek kedvére, égiháborút támasztott, a háztetejét is elvitte a vihar.

Gyerekkoromban, a múlt század derekán, vendéglátásra a családi ünnepek - lakodalmak, disznótorok, jókedvű névnapozások - adtak alkalmat. Összejött a rokonság: a férfiak háborús, az asszonyok báli élményeiket mesélték, mi gyerekek bújócskáztunk a terített asztalok alatt.

Ha visszagondolok a régi vendégségekre,

Ravennai mozaik (*Jézus csodát tesz a kenyérrel és a hallal*)

olyanok, mint a mesében. Akik ott voltak, ma is élnek, ha meg nem haltak.

Holnap legyenek a kendtek vendégei!

JÁMBORNÉ BALOG TÜNDE

Volt egyszer egy öreg király,

aki nem lakott egyedül, mert valamelyik szerdaeste bekopogott hozzá a Hideg, és köszönés nélkül beléköltözött. Élezte a körmét a király kérgesre fagyott szomorúságán. Te az enyém, én a tied, sziszegte, miközben sorra törte össze a nevetésbefőtteket a szívkamrában. Én a tied, te az enyém, fel is fallak, úgy szeretlek, suttogta, és suttogása megfagyasztotta a levegőt, jégvirágokat sóhajtott magából egész nap a király. Pár hétig így volt ez, vacogott a reggel, lúdbőrzött a délután, megdermedt az este, mint jégcsapban az idő. Szél fújta, fagyasztotta a királyt kívül is, belül is. Aztán hirtelen csend lett. Akkor az öreg gondolt egyet, s útra kelt, hogy meglátogassa azt a Hideget a mellkasában. Ment hét nap, hét éjszaka, szánkóval, trolival, repülővel, ment gyalogosan a szembeszélben, mígnem odaért a mellkasában dobogó mirelitszívhez, s nézte, dobog-e még. Dobogott, ölelte a Hideg, átölelte a szívet, mint egy kispárnát, és azon aludt édesen. Jól van, simogatta meg az öreg király, kedves vagy, ahogy alszol a szívemen. Adok neked másik nevet, és itt maradhatsz! Közel hajolt, és akkor a Hideg fülébe belesúgta az új nevét.

SZABÓ ATTILA

Nem kívánok egyebet

Hetedhét határon innen lakott Egyedem, akit a falu bolondjának hittek. Kora tavasszal csokorba szedte a vadmuromk elszáradt kóróit, s a fejecskéket egy lavór vízbe morzsolta göndörödni. Az összepöndörödött apróságok voltak a göndörbárányok. Ezenkívül mindennap számolta a lépteit, és nem foglalkozott semmi mással. Persze közben minden rezdülést észrevett. Tudta, hogy most hagyja el a fákat az utolsó levél, a kocsmába most ülnek le melegedni az emberek. Kiszimatolta, hogy ég a gesztenyeárus portékája, és még a vadludak se terelték el a figyelmét a kis alakról, aki a főtér padján fagyoskodott egy régi újság alatt. Begyedem alig lehetett idősebb nála, lábán bakancsot viselt. Látszott, messziről jöhetett idáig. Egyedem kíváncsian bámulta a kuporgó fiút, azon méltázott, megszólítsa-e. Végül csak annyit mondott:

- Ötezer-hatszázharminchárom.

Begyedem felkapta a fejét, és értetlenül nézett az őt bámuló jövevényre.

- Ennyi pénz van a kalapomban?

És számlálni kezdte a lába előtt heverő kalap tartalmát.

- Nem, dehogy - hebegte Egyedem. - Ennyi lépés alatt értem ide. És te?

- És én mi?

Egyedem nem jött zavarba, sőt egyre kíváncsibban kérdezgetett:

- Te hány lépést tettél meg idáig?

A padon kuporgó fiú először elmosolyodott, aztán elkomorodott, mert az éhség belemart a gyomrába.

- Túl sokat, azt hiszem.

- A túl sok, az túl kevés! Pontosan mennyit?

Begyedem furcsállta a kérdést, de tetszett neki, hogy ez a fiú nem dobálja kavicsal, nem rúgja félre a kalapját, és nem méregeti becsmélően. Abban már nem volt biztos, nem csúfolódik-e. Őt magát is meglepte a válasz, amit hosszas fejszámolás után kibökött:

- Legalább százezer lépés, ha nem több.

A hét határon túlról jöttem.

- Fagyoskodni jöttél ide?

Begyedem kezdte elveszíteni a türelmét, és már végképp nem tudta eldönteni, az idegen fiú gúnyolódik-e vele.

- Egy falat kenyérért.

Egyedem erre kotorászott kicsit a zsebében, majd elővette a reggeli maradékát, amit a hattyúknak szánt, de úgy vélte, Begyedemnél jobb helyen lesz. Így történt, hogy a hetedhét határon innen élő Egyedem legjobb barátja lett a hetedhét határon túlról érkezett Begyedem, aki nagyon jó társnak bizonyult a göndörbárány-készítésben és a lépésszámlálásban is.

POSTA MARIANNA

Légy a levesben

Sok éve éltek állatok a Tó partján, többnyire békében és elégedetten, csak szükség esetén felfalva egymást. Egy nap azonban emberek érkeztek, és rögvest lázas munkába kezdtek a tóparttól épp csak kőhajításnyira. Az emberek nem egyedül jöttek, magukkal hoztak mindenféle állatokat is - mintha nem lakott volna arrafelé már addig is épp elég. A legtöbbször saját házat építettek, etették, gondjukat viselték. Ott volt például a tehen. A tóparti állatoknak nem fért a fejébe, miért tartja ezt a böszme nagy állatot az ember. Csak találgatni tudtak: ahány állat, annyi elmélet. Az öreg Döglégy Anyó például azt állította, a tehenet kizárólag a tehenlepény előállítás miatt hozták a tópartra, hogy jól tartsák a legyeket. Ez elsősorban túlzásnak tűnt, de aztán belegondoltak, hogy mekkora nagy házat emelt az ember csak azért, hogy a fecskék a tető alá

építhessék fészkeiket és a darazsak a nádtetőbe költözhessenek. Talán igaz lehet, amit Döglégy Anyó mond.

Szabad idejükben a tóparti állatok gyakran beszélgettek az emberről. Vajon milyen szörnyű betegség miatt veszíthette el a szőrét? Vajon van olyan okos, mint egy csiga? Abban biztosak voltak, hogy az intelligensebb állatoknak nyomába sem érhet. Hol találni olyan nyulat vagy őzet, aki hajlandó lenne a legnagyobb forrásban a földet turkálni!

De hiába vitatkoztak az ember érthetetlen cselekedeteiről, nem találtak megnyugtató választ. Úgy döntöttek hát, egyiküknek be kell jutnia a házba, hátha ott többet megtud. Elhatározták, hogy a légy lesz a legalkalmasabb, mivel nemcsak gyors, de okos és ravasz is. Ha mégis csapdába esne, az ember majd biztosan elámul, milyen csinos a metálzöld potroha, és így megmenekül.

LÁNG ANNA rajzai

(Figyelman kívül hagyták a békák véleményét, akik szerint a fényes potroh a jó ebéd előjele, amelyen a légy nem vendég, hanem a desszert.)

A légy nem vesztegette az időt, gyorsan elszárnyalt a ház felé. Amint odaért, egyenesen berepült a nyitott ablakon, és megkezdte a felderítést. A család éppen ebédelt. A légy kíváncsian körülzummögött mindenkit, mire az emberek hadonászva próbálták elhessegetni. A heves csapkodást a légy hívogatásnak hitte, s mivel megéhezett a hosszú úton, leszállt az egyik tányér szélére, és nekilátott a falatozásnak. Erre az emberek még hevesebben hadonásztak - a nagy csapkodás közben belesodorták a forró levesbe.

A mi legyünk nem számított ilyen buzgó kínálásra. Próbált felkapaszzkodni egy úszó sárgarépára, fuldokolva kapálózott, amikor az egyik

ember a tányér tartalmát legyestül kilötytyintette az ablakon.

A légy így szerencsésen megmenekült, és már nem sietett. Eszegetett kicsit a levesmaradékból, megszárogatta szárnyát, és visszaindult, hogy beszámoljon kalandjairól.

Otthon aztán előadta, hogy öreg Döglégy Anyónak volt igaza: az ember legfőbb célja, hogy az állatokat jól tartsa, és különösen a legyeket szereti. Anyira tukmálja rájuk az ennivalót, hogy az már-már kellemetlen.

A többiek ámultan hallgatták, ő meg csak mondta és mondta, és mind több légy kapott kedvet, hogy szerencsét próbáljon. Azóta is sok légy igyekszik hozzájutni a csodás ingyenebédhez.

VERES GÁBOR

Hangok vendégségben

Beszédben, írásban gyakran idézzük mások szavait, gondolatait. Ezt tehetjük egyenesen, így: *A bátyám azt mondta: „Ha holnap is bekened fogkrémmel a párnám, megverlek!”* De idézhetjük csak a tartalmat is: *A bátyám azt mondta, ha holnap is bekenem fogkrémmel a párnáját, megver.* Gyakran hivatkozunk költők, írók, tudósok munkáira, és szó szerint idézünk tőlük mondatokat. Ilyenkor illik, sőt jog szerint kötelező is megneveznünk, kinek melyik művéből veszünk át gondolatokat, hiszen idegen tollakkal nem ékeskedhetünk.

Vajon a zenében is lehet idézni? S ha igen, a zenetörténetben mindig is előfordultak idézetek?

Régebbi korokban, a reneszánszban és a barokkban megesett, hogy akár egész művet is átvett a zeneszerző, s átírta más hangszerre – talán a leghíresebb példa erre, hogy Johann

Sebastian Bach (ejtsd: johan szebasztyian bah) olasz kortársa, Vivaldi egyes műveit tette át hegedűről csembalóra, de ez nem idézet, hanem áthangszerelés, átdolgozás. Az is gyakori volt, hogy egy zenei témát vett át valaki, és arra változatokat, idegen szóval *variációkat* írt. Ám ez sem idézet. Az igazi idézet Ludwig van Beethovennel (ejtsd: ludvig fan bétóven) kezdődik. Az ő 32 zongoraszonátájából az utolsó előttiben, az 1822-ben írt *Asz-dúrban* feltűnik Bach *János-passiójából* az *Elvégeztetett* kezdetű ária, amely Jézus halálát gyászolja. Persze, az *Asz-dúr zongoraszonáta* nem Jézusról szól, s hogy pontosan miről, azt nehéz volna megmondani. Ha egy hangszeres mű címe nem igazít útba, ha nem követhető benne elmesélhető történet – tehát ha nem programzene –, akkor a „mondanivalót” nem lehet pontosan meghatározni. Ez a konkrét és felismerhető idézet a mű hangulatának megteremtésében fontos szerepet játszik. Egyszerre irányítja a hallgató figyelmét Jézus szenvedéstörténetére és a zeneszerzők legnagyobbjának tartott Johann Sebastian Bachra.

S persze az ária részlete zongorára átírva szólal meg, nem pontosan úgy, ahogyan viola da gamba és orgona kíséretével, énekhangon ismerjük a passióból.

Beethoven ezt a művét már a 19. században írta, amikor a felvirágzó romantika szelleme elhozza a zenében az idézetek korát. Robert Schumann (ejtsd: sűmann) például úgy zenésítette meg Heinrich Heine (ejtsd: hejnrih hejne) *A két gránátos* című versét, hogy a francia harcos hősi halálához kapcsolta a híres francia forradalmi indulót, Franciaország mai himnuszát, a Marseillaise-t (ejtsd: marszejjez). Ezt a jelképet több zeneszerző is felhasználta.

A 19. századtól egyre gyakoribb a visszatekintés: a művészeket a múlt emlékei megtermékenyítik, szeretnek hivatkozni azokra, esetleg visszavágynak előző korokba, vagy éppen azokból merítenek új erőt. A 20. század zeneszerzői is szívesen alkalmaznak idézeteket. Így Bartók Béla utolsó zenekari műve, a *Concerto* (ejtsd: koncertó) negyedik tételében mindjárt kettőt is. Mi most csak a fontosabbikról emlékezünk meg. Finom, törékeny, lírai dallam, mégis egyértelműen emlékeztet a két világháború közötti, talán kicsit giccsesnek is

mondható operettdalra, amelynek szövege: „Szép vagy, gyönyörű vagy, Magyarország”. Biztosan tudjuk, hogy Bartók még amerikai emigrációjából fájdalmasan hazagondolva sem azonosult az operettdallal. Ha azt tette volna, úgy kellett volna idéznie, ahogy írásunk elején példálóztunk: egyenesen („Ha holnap is bekened...”) Meg kellett volna tartania a dallamot, a ritmust, a harmóniákat, legfeljebb áthangszerelte volna. De ő mindezt megváltoztatta, s a harsányabb ábrándozásból elgondolkodó vágyakozást írt. Még tovább is ment annál, hogy ne egyenes idézetet írjon, mintha csak átfogalmaznánk eredeti példánkat: *A bátyám megkért, ne kenjem be fogkrémmel a párnáját, mert kellemetlen volna neki.*

Előfordulnak a zenében utalások is, amikor bár nem idéz egy zeneszerző a másiktól, mégis egyértelműen felismerhetővé tesz egy témát a saját művében. Így cselekszik Johannes Brahms (ejtsd: johannesz brámsz) *Első szimfóniájának* zárótételében, amikor olyan dallamot ír, amely anélkül, hogy egyetlen hangja is megegyezne Beethoven *IX. szimfóniájának* híres Örömdájával, azt idézi föl a hallgatóban. Érzékelteti: a „beethoveni úton” érdemes továbbhaladni.

Napjainkban az irodalomban előfordulnak hosszabb idézetek, átvételek más írók alkotásaiból. Ezeket vendégszövegnek nevezik. Ilyenek a kortárs zene egyes irányzataiban is előfordulnak, de sohasem a zeneszerző fantáziájának hiányát mutatják, hanem azt, hogy saját mondanivalóját az átvett zenével összefüggésben akarja kifejezni.

HOLLÓS MÁTÉ

> Ide gyere!

Csábító virágok

A virágok az emberek számára a szépséget és a jó illatot jelképezik. Csakhogy a növény nem minket akar gyönyörködtetni, hanem így csalogatja a rovarokat. A virág színe és szaganyaga a rovaroknak szól; nekik üzeni, hogy „hozzám gyere!”. Persze távolról sem az önzetlen barátkozás szándékával, hanem hogy így biztosítsa a beporzást. Ez tehát pusztán biológia. A faj fennmaradása csak sikeres szaporodással biztosítható.

A virágos növények szaporodásának legfontosabb része a megtermékenyítés, amikor a virágpor-szemekben lévő hímivarsejt találkozik a virág mélyén lévő petesejttel, és összeolvad vele. Önállóan mozogni azonban egyik ivarsejt sem tud, tehát szükségük van külső segítségre. Ez lehet a szél vagy valamilyen állat. Ha a szél viszi a virágport a hím virágról a női virágra, a növénynek nem kell

energiát fektetnie abba, hogy elvitesse valakivel a pollent, viszont irdatlan mennyiségű virágport kell termelnie, hiszen a legtöbb pollenszem nyilván nem a megfelelő női virágra esik, hanem a földre, a csupasz sziklára vagy akár másfajta növény virágjára. Annak azonban nincs haszna, mert a hímivarsejt csak az ugyanolyan növény petesejtjét tudja megtermékenyíteni. Szélbeporzású a fák nagy része (tölgy, bükk, fenyő, nyír), a gabonafélék (búza, rozs, füvek) és még sokféle növény.

Másképpen történik a megtermékenyítés a rovarbeporzású növényeknél. Ezek a virágos növények évmilliók alatt szoros együttműködést fejlesztettek ki a rovarokkal. Nem termelnek olyan sok pollent, inkább magukhoz csalogatják a rovarokat. Csalogató jelzés a virágok színe és illata. Persze nem gyönyörködni megy a rovar a virághoz, hanem táplálkozni. Számára a virágban megbújó

nektár a lényeg. Abban van a sok cukor, amely energiát ad. A feltűnő szín és a csalogató illat csak jelzi, hogy „ide érdemes jönnöd”.

Miközben a rovar nyalogatja a meglátogatott virágban a nektárt, rátapad a testére a sok apró pollenszem. S amikor a következő virágra repül, rákeni a virágport a virág bibéjére, ahonnan a pollen befúrja magát a virág közepébe, a petesejthez.

A bangó nevű virágos növények azért érdekesek, mert nagyon cselesen csalogatnak magukhoz bizonyos darázs- vagy méhfajokat (kivéve a házi méhet). A méhbangó virágai hasonlítanak egy méhfaj nőtényeihez, s még az illatuk is olyan, mint amit ezek a nőtények kibocsátanak magukból. *Szex-feromonok*nak nevezzük ezeket a szaganyagokat, amelyek a hím méheket ellenállhatatlanul oda vonzzák.

(Az ember orra nem érzi ezt a szagot.)

A félrevezetett hím azt hiszi, hogy egy nőtény van előtte, ezért rárepül és megpróbál párzani a virággal - persze eredménytelenül. Végül dolgavégezetlenül elrepül. Csakhogy közben odadörgölőzött a virághoz, szőrös testére ráragadt egy kis csomagban a sok-sok pollen. S ha kis idő múlva megint becsapja egy hasonló virág, akaratlanul elvégzi a beporzást.

Elég nagy az esélye, hogy a pórul járt méh másik virágnál újra próbálkozik, mert a méhbangó virágok tavasszal olyan korán nyílnak, amikor az igazi méhnőtények még nem keltek ki, csak a hímek.

A hímek tehát néhány napig csupán álnőtényekkel találkozhatnak. A bangók nem is termelnek nektárt, hiszen nem táplálkozási lehetőséget kínálnak a méheknek, hanem a szaporodás látszatát.

A méhbangók és a méhek kapcsolata tehát egyoldalú. A bangók számára létfontosságú, hiszen különben nem tudnának szaporodni, a méhek azonban semmit sem nyernek belőle.

Ennél „tisztességesebb” trükköt alkalmaz a farkasalma. Ennek a növénynek olyan a virágja, mint egy kicsi szaxofon. Az illatanyag vonzására odarepülő apró legyek bemásznak a „szaxofonvirág” tölcészerű nyílásán, és végighaladnak a virág vékony, csőszerű részén is, mert igyekeznek a nektár felé. A cső belső felülete tele van szőrrel, de ez nem zavarja a legyecskét.

A szőrszálakat ugyanis könnyen félrenyomja, mert minden szőrszál arrafelé áll, amerre ő furakszik. Amikor végre megérkezik a virág kiöblösödő részébe, ott jól érzi magát, hiszen a kis üreg tele van a nektár illatával. Ha netán megpróbálna visszafelé mászni, csalódna, mert a szőrök, amelyeket befelé jövet szépen hozzásimított a cső falához, most szemközt állnak, s áthatolhatatlan akadályt jelentenek számára. Így inkább marad a legyecské a kiöblösödött részben, s ott nyalakodik.

És ekkor történik a lényeg: mozgolódás közben rákeni a virág bibéjére a virágport, amely az előző

viráglátogatáskor tapadt a testéhez. De onnan vajon hogyan szabadult ki, ha ott is ugyanolyan szőrbélés volt a virág csövében? Ha a legyecské néhány percnyi nyüzsgéssel elvégzi a beporzást, a csőben lévő szőrök elfonnyadnak, lekonyulnak, s így szabaddá válik az út kifelé. Ugyanakkor a virágban kipattannak a pollenszemeket tároló portokok, s a sok virágpor elárasztja a legyecskét. A kiszabaduló légy tehát jóllakva - és virágporral a hátán! - repül tovább. Mindketten jól jártak: a virág is, a légy is.

VICTOR ANDRÁS

» Megfigyelheted, hogy a szélbeporzású növények milyen sok virágport termelnek. Tavasszal keresd meg a porzós virágokat a fenyőfa ágvégein! (Ezek hasonlítanak a fűzek vagy a mogyoró barkáihoz, hiszen azok ugyanilyen hím virágzatok.) Ütögesd meg az ágvéget! Ha már érettek a pollenszemek, felhőben száll majd ki a rengeteg virágpor.

» A farkasalma sokfelé megtalálható. A kép alapján keresd egyet! A sárga virágot könnyen fölismered jellegzetes szaxofon alakjáról. Tépj le egy virágot a szárával - az úgynevezett kocsánnyal - együtt, s hosszában vágd ketté. Mivel a virág puha, ehhez nagyon éles szerszám kell. (Legjobb a zsilettpenge, de azzal óvatos légy!) A félbevágott virág csövében akár szabad szemmel is - nagyítóval még inkább - jól láthatóak az egy irányban álló szőrszálak.

Ki kacag hangosabban

Eljöhetnél hozzám,
megszépülne a nap,
hallanám lélegzetedet,
elnézném, ahogy az orrod piszkálsz,
pedig nincs is bányászengedélyed,
örülnék, hogy itt vagy,
összekoccinthatnánk a fejünket,
megtudni, ki is a tökkelütött,
de csak az derül ki, az se mindig,
melyikünk kacag hangosabban.

FECSCKE CSABA

Ringass el

Eljöhetnél hozzám,
hogy befogadjalak,
és álmodban lássam
a saját álmodomat.

Eljöhetnél hozzám,
csak hogy itt legyél.
Kívül-belül érezd,
szívem mit beszél.

És hogyha már itt vagy,
kérelek, mondj mesét,
az ringasson el, míg
várom az estét.

Fejem a párnára
melletted hajtsam le,
hangod dallamára
ébredjek reggelre.

KANYUK FERENC

Egy híja a boldogságnak

Hol volt, hol nem volt, tán az Üveghegyen is túl élt egyszer egy szegény árva... kezdhették a mesét, csak hogy nem kell ilyen messzire mennünk. Az Óperenciás-tengeren innen, a közvetlen környezetünkben is sok-sok árva vagy elhagyott gyerek él. Van, aki már újszülött korában elveszíti a szüleit, mert haza sem viszik a kórházból. Más később,

- betegség vagy baleset miatt marad magára. Ha nincs, aki gondoskodik róluk, állami gondozásba kerülnek.
- Olyan meséről is biztosan hallottál már, amelyikben a királyi párnak hosszú éveken át nem születik gyereke. Szépek és gazdagok, mindenük megvan, amit kívánnak, csupán egy híja van a boldogságuknak. Aztán eljön a jótündér, vagy a varangyos béka ad tanácsot, és láss csodát: hamarosan megérkezik az aranyhajú kiskirályfi vagy királylány. A valóságban is meglehetősen gyakori, hogy különböző okok miatt egy párnak nem lesz gyereke, hiába vágnak rá. Az is lehet, hogy bár van saját gyerekük, úgy érzik, szeretnének segíteni vagy nagyobb családot akarnak. Jótündér és béka helyett ők a gyámhivataltól kérhetnek segítséget, ha úgy döntenek, örökbe fogadnának egy gyermeket.
- Ez persze korántsem egyszerű. Bár királyi gazdagság nem szükséges hozzá, az örökbefogadó párnak bizonyítania kell, hogy képes gondoskodni a gyerekről, és itt ne csak arra gondolj, hogy enivalót, ruhát, iskolatáskát vesznek neki, hanem hogy játszanak, tanulnak vele, ápolják, ha megbetegszik és megvigasztalják, ha szomorú, vagyis úgy viselkednek, mint az igazi szülők. Erre a feladatra fel kell készülniük, fontos sok mindent megtanulniuk, hogy mire megérkezik a várva várt jövevény, minden készen álljon. A legnehezebb talán az, hogy az

örökbefogadott gyerek ne érezze vendégnek magát – hiszen a vendégek előbb-utóbb odébbállnak, hazamennek. Az örökbefogadó szülők dolga olyan otthont teremteni, ahol a gyerek úgy érzi: hazatért.

Ha egy pár örökbe akar fogadni, eldönthetik, hogy kisbabát szeretnének vagy nagyobb gyereket. Gyakran előfordul, hogy olyan kicsi korban kerül a családhoz egy gyerek, hogy később nem emlékszik a vér szerinti szüeleire. A felnőttek ilyenkor elhatározzák, hogy vagy titokban tartják az örökbefogadást, vagy elárulják a gyerekek az igazságot. Ez nagyon nehéz kérdés – te a felnőttek helyében hogyan döntenél? És ha az örökbefogadott gyerek volnál? Jobban szeretnéd tudni az igazat?

A titkos örökbefogadás során a vér szerinti szülők lemondanak arról, hogy megtudják, kikhez került a gyerekek, mi lett a neve, így minden kapcsolat megszakad közöttük. Sok könyv és film szól arról, hogy felnőtt korában az örökbefogadott gyerek véletlenül megtudja az igazságot, és meg akarja ismerni az igazi szüleit. Ha rossz a viszonya a nevelőszüleivel, talán abban reménykedik, a vér szerinti rokonaitól majd több szeretetet, elfogadást kap. De akkor is hajthatja a kíváncsiság, ha jól működő családban nőtt fel, és az „igazi” szüleinek az örökbefogadó párt tartja. Mit gondolsz, miért érezheti fontosnak, hogy tudja, kiktől származik?

Bár az állami gondozott gyerekek egy része különféle intézményekben él, sokan kerülnek családokhoz. Vannak hivatásos nevelőszülők, akiknek az a foglalkozása, hogy az államtól kapott juttatások fejében négy, öt, hat gyerekről gondoskodnak. Előfordul, hogy közben a saját gyerekeiket is nevelik, és így alkotnak közösen egy

nagy családot. Az addig intézetben nevelt gyerekek érzik és megtanulják, milyen a családi élet – persze minden problémával, örömmel együtt. A nagyobbak segítenek a kisebbeknek, mintha édestestvérek lennének, és gyakran előfordul, hogy valóban azok, mert ha több testvér kerül állami gondozásba, igyekeznek őket együtt elhelyezni.

A mesebeli árvák végül mindig megtalálják a boldogságot, de az intézetben vagy nevelőszülőknél élő gyerekeknek sokszor nehéz a sorsa. Előfordul, hogy a társaik bántják, csúfolják őket, habár legkevésbé ők tehetnek arról, hogy ilyen helyzetbe kerültek. Az egyik Grimm-mesében a szegény árva lányt varázslatos tárgyak: orsó, vetélő és tű segíti, hogy elnyerje a királyfi szerelmét. A valóságban azonban az igaz barátok dolga, hogy megvédjék és segítsék a rászorulókat.

Hívatlan vendégek

➤ Megezik, hogy egy városi épület ötödik emeleti lakásában az asztal alatt egérke fut el. Valaki felsikít, más nevet - kineveti a családtag félelmét? Vagy mulatságos számára a nyomban eltűnő, akár egycentis résen is átnyomakodó állatka? Az első pillanatban talán senki sem gondol arra, hogyan szabaduljanak a rágcsálótól. Mert, hogy meg kell szabadulni tőle, az hamarosan kétségtelen lesz. Hiszen még a legelszántabb állatvédők is részt vesznek a folyamatos élőlény-irtásban. Az emberi élet fenntartásához, a minél kényelmesebb környezethez ugyanis nélkülözhetetlen a hívatlanul hozzánk költözők pusztítása. Az egér - akár csak az ember - rendkívül jól alkalmazkodik a különböző élethelyekhez, és elképesztően szapora.

Egy nőstény egér már hathetesen ellik hat-nyolc utódot, s ezt havonta ismétli. Egyetlen pártól egy esztendő alatt akár egymillió egér származhat! Száz esztendővel ezelőtt az ausztráliai Victoria államot úgy ellepték az egerek, hogy az emberek nem tudtak lefeküdni, asztalhoz ülni - és a szaporulat megfékezése 1500 tonna egér, körülbelül százmillió állat könyörtelen elpusztításával járt.

Gondolj bele, hányféle faj irtásával kínlódik sok-sok évszázad óta az ember! A patkánytól a sáskáig, a csótánytól a hangyáig, a darázstól a molylepkéig... Szíves-öröme stél velünk, rajtunk, a holmijaink közt tenyészve a rüh, a poloska, a pók, a százlábúak serege. Ágyunkat, a leggondosabb takarítás mellett is, ellepik a poratkák - a tudósok

kiszámolták, hogy egy hatesztendő, sokat szellőztetett, napfényre tett párna tömegének körülbelül a tizedét a tulajdonos bőrhámladéka meg az élő és már elpusztult poratkák, illetve azok ürüléke adja. Azt mondod, jobb ebbe bele sem gondolni?!

Szinte minden iskolában előfordul, hogy tetvesek lesznek a gyerekek - és a közhiedelemmel ellentétben ezt nem feltétlenül egyik-másik otthon szegényessége okozza. (A patkány sem a nyomor kísérő állata!) A tetűnek egyébként több válfaja van: a lapostetű, a ruhatetű és a fejtetű. Az utóbbi sokkal régebbi (a ruhatetű csak ötvenezer éve fejlődött ki, méghozzá a fejtetűből) és parányibb is. S hogy mennyire szapora? Egy nőstény fejtetű naponta öthat petét rak, ezt hívják serkének. A sokféle irtószer hatékonysága azért is ellentmondásos, mert az élőködők hamar alkalmazkodnak, és szervezetük ellenálló lesz. Van, aki úgy tapasztalta, hogy a szúnyogok vagy a hangyák kedvelt eledelként fogyasztják a tökéletes irtószernek hirdetett port, krémet. A tetveknek pedig meg se kottyán, ha alacsony hőmérsékleten mossák a ruhát. Egy angol rovarkutató találó megfogalmazása szerint: „ha tetves ruhát mosunk alacsony hőmérsékleten, tisztább tetveink lesznek”.

Mikroszkóppal új, élőlényekkel zsúfolt világot láthatsz!
Tudtad, hogy csak a bőrödön egybillió (azaz milliószor millió) baktérium él?
A testeden belül pedig százbilliárdnál (ezt számokkal úgy tudnád leírni, hogy az egyes után

17 darab 0-t írsz!) is több. Kiszámolták, hogy ha el lehetne különíteni az összes baktériumot, az egy felnőtt testéből két kilót nyomna. Úgy tűnik, a tudósok szeretnek mindent kifejezni számokkal, de talán nem csak azért, hogy mi aztán nagyokat ámuldozhassunk. Mindenesetre a baktériumok jelentős hányada nagyon is szükséges a létezésünkhöz. Segítenek például megemészteni a táplálékot. Egyes baktériumok tehát kórokozók, mások életfontosságú „tartozékaink”. Okosan kell mérlegelni az orvosnak, hogy tüdőgyulladásod vagy középfülgyulladásod esetén milyen antibiotikumot írjon fel, nem lehet a betegséget egyszerű baktérium-pusztítással elűzni. Más kérdés, hogy az antibiotikumok megjelenése óta a szervezetünkben élő baktériumok is ellenállóbbak.

Amikor úgy érezzük, „összeér” az ember számára hasznos meg káros élővilág, egyszerre rádöbbenünk, hogy a káprázatos természet egészségéhez tartozunk. Igaz, kivételes lehetőségeink vannak. Sok mindenben dönthetünk, és minden élőlénynél több eszközünk van kényelmünk biztosításához. A kivételesség, mondjuk ki: a kiváltság - amit agyunk fejlettségének köszönhetünk - arra serkent, hogy megértsük:

minden élőlény, az egysejtűek, a növények, a szapora egerek, a hemzsegő legyek és persze az emberek is élni törekszenek. A természeti rendszer - az ökoszisztéma - hatalmas lét-küzdelem is.
Mi lesz hát azzal az ötödik emeleti lakásba surranó gérrrel?

Feketeleves

Aki kalandos történeteket mesél, általában tart egy kis szünetet, néha fenyegetően az ujját is felemeli, mozdulatokkal, szeme villanásával jelzi hallgatóinak, hogy most, mindjárt, azonnal... közeledik, már itt is van a legfélelmetesebb fordulat: „és aztán jött a feketeleves”!

A szólásnak, a közhiedelemmel ellentétben, semmi köze a feketekávéhoz. A legenda talán Arany János Török Bálintról szóló balladájából ered. Török Bálint hadvezért ugyanis Buda ostroma idején ebédre – és diplomáciai megegyezésre – hívta a nagy hatalmú II. Szulejmán szultán. A szíves fogadtatás azonban gonosz cselnek bizonyult. Az étkezés befejezéseként feketekávé felszolgálását parancsolta a török szultán, ez volt a „jel” szolgálóknak, mert erre előugrottak a janicsárok, rabul ejtették a *vendéget*, és börtönbe, a hírhedt Héttoronyba zárták – ott senyvedt élete végéig. (Arany balladája csak a becsapott *hősről* szól, de tudjuk, Török Bálint maga is könyörtelen, elvtelenül politizáló, sok-sok árulást elkövető nagyúr volt. Fogságának története mintha évszázadokra elhomályosította volna a szenvedéseket, amelyeket ő okozott vetélytársaknak érzett uraknak és nincstelen jobbágyoknak.)

Feketelevesnek (vagy két szóba írva: fekete levesnek) sokáig az Európában mindenfelé ismert, az étkezések végén kínált „finomságot” nevezték. Voltaképp nem leves, hanem sötét színű mártás volt; sűrű, lúd- vagy nyúlvérrel, borba áztatott kenyérrel, olykor főtt szilvabéllel készítették. A magyar konyhaművészet különlegességének tartották, de a spártai *melasz dzómosz* vagy a lengyel *czernina* is hasonló eledel. Mindenesre nyencségnek számított, és eredetileg nem

társítottak hozzá semmiféle baljós értelmet. Az idők során azonban a kifejezés jelentése alaposan módosult: a gyászszínű *fekete* kapcsolódott a *lé, leves* más szólásokban is kellemetlenséget, rosszat jelentő értelméhez. Gondolj a *nyaklevesre!* Vagy a borús jóvendölésre, hogy valaki valaminek *majd megissza a levét*, meg a szólásra, hogy *olcsó húsnak híg a leve!*

Számos mesét ismerünk, amelyben a házigazda csapdába csalja gyanútlan vendégeit. Jancsi és Juliska meséjében is kihasználja a banya a gyerekek otthontalanságát. Mézesmázos szóval hívja be az előzőtt és éhes testvéreket, hogy aztán Juliskát munkára fogja, Jancsit pedig felhizlalja, mielőtt megsüti és megeszi.

Szerencsétlen vendégeskedés lehet abból is, ha a vendéglátó nincs tekintettel vendégre. A 17. századi francia költő, La Fontaine (ejtsd: lafonten) verses tanmeséjében először a róka hívja magához ebédre a gólyát. Híg levest kotyvaszt, és lapos tányérra önti. „A hosszú csőrűnek – írja a költő – csepp sem került a begyébe”, a huncut róka meg hipp-hopp felnyalta az egészet. Viszont nemsokára – mi tagadás, a bosszú szándékával – a gólya látja vendégül a rókát. A mindig éhes emlőst már a „hússzag csiklandja”, csak hogy a madár „Az ételt szűk nyakú, hosszú edénybe” rakja – a látogató így éhen és szégyenben marad.

A mesék, a mitológiák és a történelem rengeteg szörnyű *vendégséget* tart számon. Tudsz-e a Török Bálint elfogásához hasonló esetekről? És arról, hogy lakomán megmérgezték a vendéget? Vagy hogy a feltálatl étkekbe szörnyűségeket főzettek?

SZIRMAI PANNA

Az Ararát népe

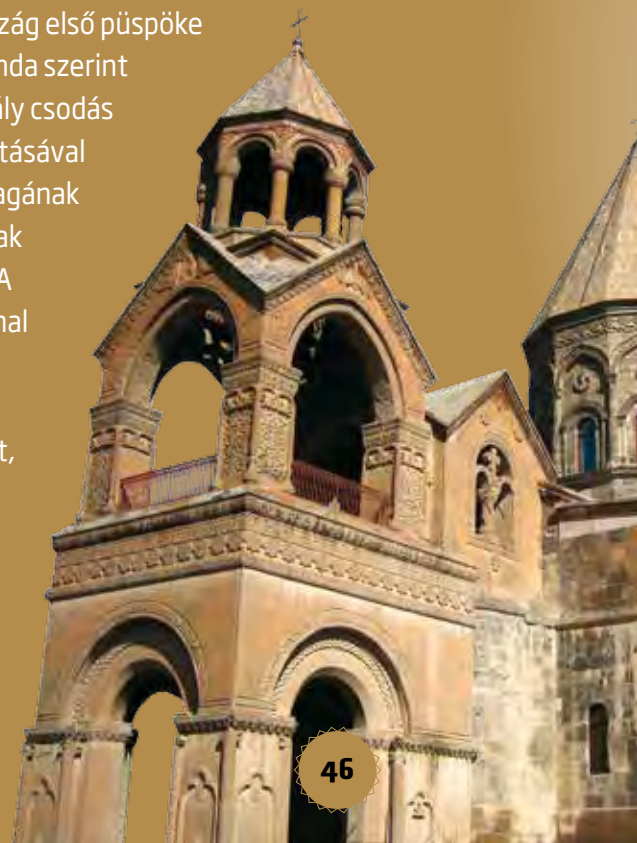
Manapság sokat hallani a migrációról, ami a lakosság elvándorlását, áttelepülését jelenti az országon belül, vagy egyik országból a másikba. Kényszmigrációról akkor beszélünk, ha az áttelepülés háttérében háború, üldözés vagy természeti katasztrófa áll.

A vándorlás egyidős az emberiség történetével, gondoljunk csak a népvándorlás korára! Eredetileg az örmény nép sem a mai Örményország területéről, hanem attól nyugatra, dél-nyugatra fekvő vidékről származott. Három mai ország, Törökország, Irán és Örményország osztozik egykori birodalmukon. A mai Örményország (örmény nevén Hajasztán) területe mindössze harmincezer négyzetkilométer. Az országot északon Grúzia, keleten Azerbajdzsán, délen Irán, nyugaton Törökország határolja. A Kaukázus gyöngyszemének is nevezik. Hatalmas hegyek, mély völgyek, félelmetes szakadékok váltakoznak benne. Az ország fővárosa Jereván, mellette emelkedik az Ararát hegye, amely az ország szimbóluma lett.

A Biblia szerint az Özönvíz idején az Ararát hegyén feneklett meg Noé bárkája. Noé ekkor családjával és állataival kiszállt, áldozott Istennek és letelepedett. Utódai népesítették be a vidéket. Az időszámítás előtt az 5. században élt neves krónikás, Choreni Mózes úgy mesélte, hogy Hajk az örmények ősapja, aki Noé dédunokája volt. Fiával, Armennel és nemzetségével Babilóniától északra menekülve az Ararát hegy lábánál telepedett

le, ott talált új hazát népének. Ma már tudjuk, az örmények az Urartu Birodalom északi részén elterülő Hajasza lakói voltak, azért is nevezik az országukat ma is Hajasztánnak. Urartu héber nyelven az Ararátot jelenti.

Arménia, az első önálló örmény állam az időszámítás előtti 6. században alakult ki. Nagy Tigran király uralkodása alatt már nagyhatalom volt, és III. Tirdat király 301-ben - elsőként a világon - államvallássá tette a kereszténységet, mert így akart a perzsák hatalmi törekvéseinek gátat vetni. A kereszténység elterjesztésében fontos szerep jutott Megvilágosító Szent Gergelynek, aki később Örményország első püspöke lett. A legenda szerint a beteg király csodás meggyógyításával szerzett magának és vallásának tekintélyt. A király azonnal építtetni kezdte az Ecsmiadzint, a világ első székes-egyházát, mely két év alatt el is készült.

Azóta sokszor átépítették, de még ma is áll. Ecsmiadzin azt jelenti, „a hely, ahol az Úr egyszülött fia földre szállt”. A legenda szerint Megvilágosító Szent Gergelynek álmában megjelent Jézus, és égő kalapáccsal a kezében megmutatta a helyet, ahol templomot építsenek a tiszteletére. Az Ecsmiadzin kincstárában páratlan kincseket őriznek, például a Végzet Lándzsáját, melyről azt tartották, ezzel döfték át a keresztre feszített Krisztus oldalát.

A vallás elterjesztéséhez, a szent könyvek fordításához önálló örmény nyelvre volt szükség. Egy tudós szerzetes megalkotta az örmény ábécét, ami azóta is szinte változatlan. Iskolákat alapítottak, a tudomány és a művészetek minden ága virágzott. A kultúra és a művészet központjai később a távoli hegyekben fekvő kolostorok lettek, mert ide a hódító seregek nehezebben tudtak betörni.

Örményföld a kereskedők által jól ismert vidék volt, keleti és nyugati irányban karavánutak szeltek át, számos árut szállítottak innen is a világ különböző részeire. Az örmény kereskedők vagyonosak voltak, nyitottak a különböző kultúrák átvételére, terjesztésére. Városaikban állandó színház működött, szerették a zenét és a táncot.

A szomszédos népek évszázadokon át próbálták leigázni, beolvasztani az örményeket. Arménia

nagyobbik része az arab hódítás

áldozata lett, kisebb

része Bizánc befolyása alatt maradt. A 11.

században a szeldzsuk törökök pusztították

a falvakat és

városokat,

örmények

tömegei

menekültek

el az országból Kis-Ázsiába, Európába, többek között Magyarországra is. Ez volt az első tömeges kivándorlás, amelyet később több követett. 1914-15-ben a törökök elrendelték Kelet-Anatólia egész örmény lakosságának kitelepítését. Gyalogosan kihajtották az embereket a síriai sivatagba, de az ellátásukról nem gondoskodtak. Másfél millió embert pusztítottak el így. 1936-tól önálló Szovjet Köztársaság volt, és 1991-ben jött létre a független örmény állam.

A magyarországi örménység az egyik legrégebb ma is élő *diaszpóra* (szórványban élő népesség) Európában. A 13. században nagyszámú örmény közösség telepedett le a magyar királyság különböző városaiban, például Esztergomban. IV. Béla kiváltságokban részesítette őket, az egész országban szabad kereskedelmi jogot kaptak. A 17. században érkező örményeket Erdélyben fogadta be I. Apafi Mihály fejedelem. Gyergyó-szentmiklóson telepítette le őket, szabad kereskedési jogot és egyéb kiváltságokat biztosított számukra.

Budapesten, a ma is működő Örmény Katolikus templomban a szertartás örmény nyelven folyik. Sok kiváló magyar művész volt örmény származású, például a nagybányai festőiskola megalapítója, Hollósy Simon, Barcsay Jenő festőművész és a nemrég elhunyt Gross Arnold grafikus.

PÁNTI IRÉN

Jön a tavasz, megy a tél

Út fut: vízre tűz?
Szöszhajába krókuszot fűz:

táncol, lép, pihen.
Ez a tavasz pont ilyen.

Út fut, merre megy,
zöld az erdő, kék a hegy.

Út fut, merre jár,
Eshet eső, szép a nyár.

Ősz jön, őzre les,
holdárnyéka rőt-veres.

Fázol? Karol át.
Ő már fűti a szobát.

Út fut, óra jár.
Varjú-beszéd: sírni kár!

Cinke mit remél?
Hóval gömbölyű a tél.

BÚTH EMÍLIA

Szitakötő

Pályázat

2016 nyarán a **Szitakötő folyóirat** és a **Nyitott Kör Egyesület** ötödik alkalommal rendezi meg irodalmi táborát.

Időpont | **2016. július 25-29.**

A táborhoz kapcsolódóan **alkotói pályázatot** hirdetünk.

Témánk | **ÁLLATHANGOK**

Olyan írásokat várunk, amelyek nem csak szokványos, a természetben hallható állathangokról szólnak. Az állatok persze bömbölhetnek, visíthatnak, trillázhatnak - képzeletetek szerint.

Műfaj | mese vagy vers

Terjedelem | a mese 3-5000 leütés szóközzel együtt, a vers 8-24 soros.

Életkor | 10-16 év között

Beküldési határidő | **2016. április 15.**

Eredményhirdetés | **2016. május 6.**

DÍJAZÁS

A pályázat nyertese ingyenesen vehet részt az V. Szitakötő táborban, teljes ellátással.

A 2. helyezett 50%, **a 3. helyezett** 25% engedményt kap a tábor árából.

Csak a szerkesztőség email címére elektronikus úton eljuttatott pályázatokat fogadjuk el.

info@szitakoto.com

Minden pályázó legfeljebb egy pályamunkát nyújthat be.

A pályamunkákat HORGAS JUDIT és SZABÓ ATTILA táborvezetők bírálják el.

Szitakötő
Vers- és Meseíró Tábor

Különös

A gazdag emberek többsége mindig is szeretett kérkedni vagyonával, és már az ókorban is rendeztek nagy lakomákat, amiknek aztán híre ment. A királyok, cárok, fejedelmek, szultánok, de még a főnemesek, sőt a tehetősebb uraságok is versengtek, melyikük vendéglátása világraszólóbb.

A legkülönösebb és legdrágább vendégségeket talán a 19. század második felében rendezték a hirtelen meggazdagodott Amerikában. Az ipari sikerek mesés hasznot hoztak a vállalkozóknak, ráadásul a 20. század elejéig senki nem fizetett jövedelemadót az Egyesült Államokban.

A vendéglátó arra is számíthatott, hogy milliós példányszámú újságok részletesen beszámolnak a feltalált fogásokról, háza-kertje berendezéséről, a vendégek rangjáról és vagyonáról.

vendégség

Egy New York-i vacsorán a meghívottak homokkal tetőzött asztalhoz ültek, mindenki aranyból készült ásócskát kapott, amivel kutathatott az eléje tett halmocskában, s bizony talált is gyémántot, drágakövet...

» Te milyen híres-hírhedt vendégségekről hallottál, olvastál?

» Keress-kutass! Írj ezekről a valóban megtörtént eseményekről, és munkádat küldd el a szerkesztőség postai vagy elektronikus címére!

» Vagy ha szívesebben képzelődsz, írd arról, te miféle különös vendégséget rendeznél! Leírásodhoz rajzot is társíthatsz.

» A történelmi gyűjtést vagy a kitalált vendéglátás terveit **2016. április 15-ig** várjuk. A legérdekesebb beszámolók és a legkülönösebb elképzelések beküldőit megjutalmazzuk!

nka

Ára: 945 Ft

